

УДК 336.7.368

<https://doi.org/10.31713/ve320181>

Білоус Н. М., к.е.н., доцент, Пелешанко А. В., студент (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ ЗІ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ

У статті досліджено сутність процесу рейтингової оцінки страхових компаній зі страхування життя, як інструменту виявлення їх фінансової надійності та стійкості на страховому ринку. Охарактеризовано та узагальнено підходи щодо визначення поняття «рейтинг», «рейтингова оцінка» та «рейтингування». Виділено ознаки об'єктивної рейтингової оцінки об'єкта оцінки. Рейтингові оцінки вельми складні і неоднозначні. Крім того, можливі різноманітні підходи до оцінки діяльності страхових компаній. З погляду на це, виникає питання який для нас є найбільш придатним. Досліджено нормативно-правову базу щодо здійснення рейтингової оцінки страховиків на основі чого зроблено висновок, що на сьогоднішній день в Україні існує система нормативно-правових актів, що закріплюють статус та порядок рейтингування. Наведено методику оцінки діяльності страхової компанії, яка затверджена Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України № 3755 «Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків». Відповідно до цієї методики за даними 2017 року розраховали показники тестів раннього попередження для обраних страхових компаній зі страхування життя різних корпоративних моделей: ПрАТ «Страхова компанія «PZU Україна страхування життя» – іноземний капітал, ПАТ СК «Блакитний Поліс» – кептивна страхова компанія та ПрАТ «Страхова Група «ТАС – страхування життя» – вітчизняний капітал та розробили рейтингування за цими даними. Інтегральна рейтингова оцінка кожної компанії визначена шляхом порівняння розрахованого значення із шкалою нормативних показників відповідно до методики. Зроблено висновок, що рейтинг оцінює відносну фінансову безпеку страхувальників, які уклали договір із страховиком, і є зручним інструментом для диференціації кредитної якості страхових компаній, а також дозволяють констатувати, що вітчизняний страховий ринок, демонструючи досить високі темпи розвитку, не посідають чільних позицій у рейтингу світового страхового ринку і майже не впливають на результати його функціонування.

Ключові слова: страхування життя, рейтинг, рейтингування, рейти-

нгова оцінка, страхувальник, надійність, тести раннього попередження.

Вступ. У європейському та світовому просторі рейтингові системи оцінки набули широкого розповсюдження та застосування у самих різних сферах економічної, соціальної, політичної діяльності.

Динамічні зміни, що відбуваються у фінансовій сфері України, об'єктивна турбулентність ринкового середовища зумовлюють необхідність розроблення певного інструменту оцінки фінансового стану страхових компаній зі страхування життя. У зв'язку з цим важливим є введення в практику діяльності вітчизняних страховиків нових принципів управління фінансовими ресурсами на мікрорівні. Одним з ефективних інструментів оцінювання діяльності страхових компаній є їх рейтингова оцінка. Рейтингове оцінювання страхових компаній зі страхування життя є невід'ємною складовою моніторингу ринків страхових послуг. Однак незважаючи на те, що рейтингування вже давно використовується у розвинених країнах для визначення надійності страховика, в Україні відповідно до законодавства страхові компанії не зобов'язані проходити процедуру рейтингування та отримувати рейтингові оцінки. Однак незважаючи на це, рейтингова оцінка залишається ефективним інструментом страховика для визначення рівня його надійності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науці та практиці питанням щодо рейтингування суб'єктів господарювання приділяється досить значна увага. Дослідження особливостей процесу рейтингового оцінювання, а також розгляду необхідності рейтингової оцінки фінансової стійкості та надійності страховиків було здійснено у роботах таких вітчизняних і зарубіжних авторів, як М.М. Александрова, Л.Н. Андрианова, В.М. Горьової, О.М. Залєтова, О.В. Ковальчук, О.В. Козьменко, І.Ю. Кисільової, Ю.І. Нагорного, А.Ю. Полчанова, Р.А. Павлова, Н.В. Ткаченко, Л.В. Шірінян, Л.О. Юрченка та інших. Багато уваги приділяється вивченню зарубіжного досвіду, створенню власних систем рейтингової оцінки страхової діяльності. Однак серед науковців не існує єдиної думки щодо способів та системи показників вітчизняної рейтингової оцінки страхових компаній.

Метою є дослідження сутності рейтингування та рейтингової оцінки страховиків на прикладі аналізу оцінки страхових компаній в Україні зі страхування життя.

Основна частина. Головним завданням при складанні рейтингу страхових компаній є аналіз існуючого зарубіжного досвіду рейтингу страхових компаній та визначення основних засад побудови рейтин-

гових оцінок для вітчизняних страховиків:

- рейтинг характеризує спроможність компанії своєчасно і повно виконувати свої зобов'язання перед клієнтами;
- головна ознака рейтингу – його комплексність. У ньому немає одного основного показника, за яким будуть ранжуватися компанії, і це дозволяє уникати суб'єктивних оцінок діяльності страховиків;
- категорії страхових компаній встановлюють такі служби, як Ей. Ем. Бест. Ко (A.M. Best Co.), Стендард Енд Пулз Корп (Standard & Poor's Corp.), Мудіз Інвесторз Сервіс (Moody's Investors Service), Даф енд Фелпс Кредит Рейтинг Ко (Duff & Phelps Credit Rating Co.) і Вейс Ресеч (Weiss Research).
- рейтинги для даної галузі є орієнтиром при визначенні ступеня надійності та стійкості стану страхової компанії;
- рейтинг можливості виконання зобов'язань за претензіями (CPA);
- міжнародні рейтинги платоспроможності (ISI);
- обмежені рейтинги платоспроможності (QSR).

Для поглибленого розуміння сутності та значення рейтингової оцінки страхових компаній здійснимо ґрунтовне визначення та уточнення термінологічного апарату в цій сфері та виокремлення основних засад, на основі яких реалізується рейтингова оцінка страховиків. Найпростішим способом отримання інформації про стан справ конкретного професійного учасника страхового ринку є ренкінг. Ренкінг (з англ. «to rank» – «ранжувати») – це список компаній, упорядкований за певною ознакою. Найчастіше страховики ранжуються за такими фінансовими показниками як: капітал, активи, обсяги страхових премій і страхових виплат, страхові резерви та фінансовий результат діяльності компанії [6, С. 801-802].

Відповідно до Оксфордського словника «рейтинг» – це класифікація або ранжування когось або чогось на основі порівняльної оцінки їх якості, стандарту, або показників діяльності [20].

Поняття «рейтинг» (з англ. to rate – оцінювати, визначати клас), яке означає кількісну або якісну оцінку рівня визнання або авторитету, тобто за допомогою рейтингу в стислій формі надається інформація про надійність та стійкість. Рейтинг також трактується як об'єктивна інформація про економічний стан фінансової установи, який надає можливість порівнювати і оцінювати ці установи особі, що приймає рішення [6, С. 801].

Визначається рейтинг як рівень фінансової стійкості та надійності страхової компанії, який, розглядаємо через набір показників, розраховуючи імовірність попадання кожного окремого показника в

певні інтервали, які визначаються окремо.

Рейтинг – це також інструмент, призначений для порівняльного аналізу динамічно розвинених систем. Рейтинг – ієрархічно побудована система індикаторів сталого розвитку, які кількісно та якісно характеризують його опорні складові – соціально-економічні процеси, стан природного середовища, якість життя. Рейтинг страховика дає змогу страхувальникові уникнути необхідності проведення кропіткого аналізу фінансової звітності, а також більш виважено підходити до формування стратегії забезпечення життя.

У свою чергу, «рейтингова оцінка страховика» (англ. *insurer rating*) – це поточний висновок про стан показників страхової компанії з урахуванням ступеню розвитку страхового ринку та її ринкової ваги на предмет її фінансової стійкості у звичайний час і можливість управляти ситуацією при виникненні загрози фінансової кризи [13, С. 801].

Так, М.М. Александрова [1, С. 227-233] під поняттям «рейтингова оцінка страховика» (англ. *insurer rating*) пропонує розуміти поточний висновок про стан показників страхової компанії з урахуванням ступеню розвитку страхового ринку та її ринкової ваги на предмет її фінансової стійкості у звичайний час і можливість управляти ситуацією при виникненні загрози фінансової кризи.

Аналіз страхових компаній враховує розгляд широкого спектра кількісних та якісних факторів, що впливають на рейтингову оцінку страхових компаній, а саме:

- проведення аналізу стану страхових компаній з метою визначення ступеня галузевих ризиків для страхової компанії. До факторів, що аналізуються, належать абсолютні та відносні показники;
- проведення якісного аналізу компаній. Містить у собі аналіз організаційно-правової структури компаній, розміру страхових компаній, ділового потенціалу, юридичний аналіз компаній різних корпоративних моделей;
- проведення кількісного аналізу компаній. Найбільш важливим аспектом ведення страхового бізнесу є здатність компаній об'єктивно оцінювати ризики і управляти ними. Кількісний аналіз компаній містить у собі ряд розділів, у кожному з яких використовується ряд коефіцієнтів і показників. Вони розглядаються в перспективі й у порівнянні із середніми по галузі і по групі основних конкурентів. Слід наголосити на аналізі структури платежів та виплат страхових компаній, за якими проводиться кількісний аналіз компаній. До них, як правило, належать:
 - достатність резервів – оцінка фінансової стійкості страхової

компанії, що залежить від достатності власного капіталу та адекватності страхових резервів за прийнятими страховиком на себе зобов'язаннями;

- використання перестраховування аналізується за розміром частки перестраховування в загальному обсязі страхових послуг;
- ліквідність. Високий показник свідчить про здатність компаній платити за своїми зобов'язаннями, тобто про надійність компаній, водночас про пасивність компаній щодо інвестування коштів;
- платоспроможність;
- прибутковість – розгляд загальної ефективності діяльності страхової компанії на основі аналізу її фінансових результатів (фінансовий результат від основної діяльності, від інвестиційної та іншої діяльності). Кінцевий фінансовий результат діяльності страхової компанії – балансовий прибуток чи збиток.

Детально проводиться аналіз джерел і методів фінансування компанією своєї діяльності.

На сьогоднішній день в Україні існує система нормативно-правових актів, що закріплюють статус та порядок рейтингування страхових компаній. Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України з метою стандартизації процедур здійснення аналізу фінансової надійності страховиків Розпорядженням від 17.03.2005 № 3755 затвердила Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків, які базуються на «тестах раннього попередження». Відповідно до цієї методики здійснюється аналіз капіталу, активів, перестраховування, страхових резервів, дохідності, ліквідності. Фактична оцінка кожного показника визначається шляхом порівняння розрахованого значення показника де надається відповідна оцінка від 1 до 4 балів, в залежності від діапазону, в який потрапило значення відповідного показника [16]:

«1» (стійка) – економічні показники знаходяться на високому рівні;

«2» (задовільна) – відсутні серйозні проблеми, показники знаходяться на середньому рівні;

«3» (гранична) – економічний стан викликає побоювання, показники знаходяться на рівні значно нижчому за середній;

«4» (незадовільна) – вважається неприпустимим, економічний стан є дуже нестабільним [5, С. 20], наведеною у наступній табл. 1.

Таблиця 1

Шкала оцінок показників тестів раннього
попередження для страхових компаній

№ з/п	Показник	Шкала	
		Не життя	Життя
1	Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)	1. $0 \leq \text{ПДЗ} < 50$ 2. $50 \leq \text{ПДЗ} < 75$ 3. $75 \leq \text{ПДЗ} < 100$ 4. $100 \leq \text{ПДЗ}$	1. $1.0 \leq \text{ПДЗ} < 50$ 2. $2.50 \leq \text{ПДЗ} < 75$ 3. $3.75 \leq \text{ПДЗ} < 100$ 4. $100 \leq \text{ПДЗ}$
2	Показник ліквідності активів (ПЛА)	1. $95 \leq \text{ПЛА}$ 2. $80 \leq \text{ПЛА} < 95$ 3. $65 \leq \text{ПЛА} < 80$ 4. $\text{ПЛА} < 65$	1. $60 \leq \text{ПЛА}$ 2. $50 \leq \text{ПЛА} < 60$ 3. $40 \leq \text{ПЛА} < 50$ 4. $\text{ПЛА} < 40$
3	Показник ризику страхування (ПРС)	1. $\text{ПРС} \leq 100$ 2. $100 < \text{ПРС} \leq 200$ 3. $200 < \text{ПРС} \leq 300$ 4. $300 < \text{ПРС}$	1. $\text{ПРС} \leq 300$ 2. $300 < \text{ПРС} \leq 400$ 3. $400 < \text{ПРС} \leq 500$ 4. $500 < \text{ПРС}$
4	Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	1. $0 < \text{ЗПП} \leq 20$ 2. $20 < \text{ЗПП} \leq 50$ 3. $50 < \text{ЗПП} \leq 75$ 4. $75 < \text{ЗПП}, \text{ЗПП} \leq 0$	1. $0 < \text{ЗПП} \leq 20$ 2. $20 < \text{ЗПП} \leq 50$ 3. $50 < \text{ЗПП} \leq 90$ 4. $90 < \text{ЗПП}, \text{ЗПП} \leq 0$
5	Показник доходності (ПД)	1. $50 < \text{ПД}$ 2. $25 < \text{ПД} \leq 50$ 3. $0 \leq \text{ПД} \leq 25$ 4. $\text{ПД} < 0$	-
6	Показник обсягів страхування (андеррайтингу) (ПА)	1. $\text{ПА} \leq 50$ 2. $50 < \text{ПА} \leq 100$ 3. $50 < \text{ПА} \leq 100$ 4. $110 < \text{ПА}$	-
7	Показник змін у капіталі (ПЗК)	1. $10 < \text{ПЗК}$ 2. $5 < \text{ПЗК} \leq 10$ 3. $0 < \text{ПЗК} \leq 5$ 4. $\text{ПЗК} \leq 0$	1. $10 < \text{ПЗК}$ 2. $5 < \text{ПЗК} \leq 10$ 3. $0 < \text{ПЗК} \leq 5$ 4. $\text{ПЗК} \leq 0$
8	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	1. $40 \leq \text{ПЗЧП}$ 2. $33 \leq \text{ПЗЧП} < 40$ 3. $10 \leq \text{ПЗЧП} < 33$ 4. $\text{ПЗЧП} < 10$	1. $40 \leq \text{ПЗЧП}$ 2. $33 \leq \text{ПЗЧП} < 40$ 3. $10 \leq \text{ПЗЧП} < 33$ 4. $\text{ПЗЧП} < 10$
9	Показник незалежності від перестраховування (ПНП)	1. $50 \leq \text{ПЗП}$ 2. $40 \leq \text{ПЗП} < 50$ 3. $30 \leq \text{ПЗП} < 40$ 4. $\text{ПЗП} < 30, 85 \leq \text{ПЗП}$	1. $80 \leq \text{ПЗП}$ 2. $65 \leq \text{ПЗП} < 80$ 3. $50 \leq \text{ПЗП} < 65$ 4. $\text{ПЗП} < 50$

продовження табл. 1

10	Показник відношення чистих страхових резервів та капіталу (ПВРК)	1. $0 < \text{ПВРК} \leq 50$ 2. $50 < \text{ПВРК} \leq 75$ 3. $75 < \text{ПВРК} \leq 100$ 4. $100 < \text{ПВРК}, \text{ПВРК} \leq 0$	-
11	Показник доходності інвестицій (ПДІ)	1. $1.10 \leq \text{ПДІ}$ 2. $5 < \text{ПДІ} < 10$ 3. $0 < \text{ПДІ} < 5$ 4. $\text{ПДІ} < 0$	1. $1.30 \leq \text{ПДІ}$ 2. $10 \leq \text{ПДІ} < 30$ 3. $5 \leq \text{ПДІ} < 10$ 4. $\text{ПДІ} < 5$

Загальна оцінка визначається як сума фактичних оцінок по окремих показниках, помножених на відповідні коефіцієнти (враховуючи те, якими видами страхування (життя/не життя) займається страховик) з наступної таблиці (табл. 2)

Таблиця 2

Коефіцієнти для визначення фактичних оцінок за окремими показниками в залежності від виду страхування (життя / не життя)

№ з/п	Показник	Коефіцієнт	
		Не життя	Життя
1	Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)	0,04	0,05
2	Показник ліквідності активів (ПЛА)	0,10	0,125
3	Показник ризику страхування (ПРС)	0,06	0,075
4	Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	0,18	0,225
5	Показник доходності (ПД)	0,06	0,075
6	Показник обсягів страхування (андер-рейтингу) (ПА)	0,06	-
7	Показник змін у капіталі (ПЗК)	0,06	0,075
8	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	0,06	0,075
9	Показник незалежності від перестраховування (ПНП)	0,18	0,225

Джерело: складено автором на основі [16]

Тести раннього попередження як методика оцінки надійності страхової компанії серед аналізованих є найбільш завершеною, однак не позбавлена недоліків. Зокрема, тривають дискусії щодо нормативних значень показників, на підставі яких можна оцінити стійкість, а також щодо переліку показників, які варто долучити до системи оцінювання. Загальна оцінка округлюється до цілого числа за загальними правилами округлення.

Наприклад, рейтингова агенція «Експерт-Рейтинг» при здійс-

ненні оцінювання стійкості компаній зі страхування життя доповнює офіційно затверджену методику тестів раннього попередження ще кількома параметрами з метою її удосконалення – коригує їх на п'ять преміальних коефіцієнтів:

1. Премія за відкритість (отримують компанії, які добровільно та своєчасно відображають звіти в національній системі розкриття інформації).

2. Премія за кількість полісів (отримують страховики за показником перевищення кількості клієнтів у порівнянні із середнім значенням по групі).

3. Премія за концентрацію страхових платежів (премія розраховується на основі конкретного значення найбільшої страхової суми: якщо максимальна страхова сума на одну фізичну особу не перевищує один мільйон гривень, тоді призначається преміальний коефіцієнт).

4. Премія за масштабом (визначається на основі чистих премій).

5. Премія за вартість страхового процесу (нараховується компаніям-нерезидентам з урахуванням співвідношення витрат на розвиток агентської мережі в Україні до зібраних страхових платежів).

Результати досліджень. Методика, яка використовується міжнародними агентствами, є закритою і належить до комерційної таємниці. На основі представленої методики, вперше за даними 2017 року здійснено рейтингову оцінку обраних страхових компаній зі страхування життя різних корпоративних моделей: ПрАТ «Страхова компанія «PZU Україна страхування життя» – іноземний капітал, ПАТ СК «Блакитний Поліс» – кептивна страхова компанія та ПрАТ «Страхова Група «ТАС – страхування життя» – вітчизняний капітал, та розробили рейтингування за цими даними за рахунок показників, що входять до тестів раннього попередження. Результати тестів раннього попередження для виокремлених страхових компаній зі страхування життя розміщені в табл. 3.

За результатами проведеного тесту страхова компанія «PZU Україна Страхування життя» отримала загальну оцінку 2,35, що свідчить про відсутність серйозних проблем та задовільний фінансовий стан, усі фінансові показники знаходяться на середньому рівні.

Загалом на основі проведених розрахунків тестів раннього попередження за 2017 рік (табл. 3), СК «Блакитний поліс» отримала оцінку 3,1. Такий результат характеризується як граничний, що свідчить про певні загрози фінансовій діяльності та фінансовому стану компанії загалом, фінансові показники знаходяться на рівні значно нижчому за середній.

Проведений тест показав, що страхова компанія ПрАТ СК «ТАС

– страхування життя» отримала загальну оцінку 2, що свідчить про відсутність серйозних проблем та задовільний фінансовий стан, усі фінансові показники знаходяться на середньому рівні.

Таблиця 3

Дані, які використовуються при розрахунку показників тестів раннього попередження страхових компаній зі страхування життя

№ з/п	Вид показника	Розраховане значення показника	Оціночна шкала	Коефіцієнт	Фактична оцінка
1	2	3	4	5	6
«PZU Україна Страхування життя»					
1	Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)	7%	1. 0 <=ПДЗ <50 2. 50 <=ПДЗ <75 3. 75 <=ПДЗ <100 4. 100 <=ПДЗ	0,05	0,05
2	Показник ліквідності активів (ПЛА)	3,9%	1. 60 <=ПЛА 2. 50 <=ПЛА <60 3. 40 <=ПЛА <50 4. ПЛА <40	0,125	0,5
3	Показник ризику страхування (ПРС)	263,2%	1. ПРС <=300 2. 300<ПРС<=400 3. 400<ПРС<=500 4. 500 < ПРС	0,075	0,075
4	Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	503,4%	1. 0 < ЗПП <=20 2. 20 < ЗПП <=50 3. 50 < ЗПП <=90 4. 90 < ЗПП, ЗПП <=0	0,225	0,9
5	Показник доходності (ПД)	21,3%	1. 50 < ПД 2. 25 < ПД <=50 3. 0 <=ПД <=25 4. ПД < 0	0,075	0,225
6	Показник змін у капіталі (ПЗК)	27,1%	1. 10 < ПЗК 2. 5 < ПЗК <=10 3. 0 < ПЗК <=5 4. ПЗК <=0	0,075	0,075
7	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	24,9%	1. 40 <=ПЗЧП 2. 33 <=ПЗЧП <40 3. 10 <=ПЗЧП <33 4. ПЗЧП <10	0,075	0,225
8	Показник незалежності від перестраховання (ПНП)	99,1%	1. 80 <=ПЗП 2. 65 <=ПЗП <80 3. 50 <=ПЗП <65 4. ПЗП <50	0,225	0,225

продовження табл. 3

9	Показник доходності інвестицій (ПДІ)	11,6%	1. 10 ≤ ПДІ 2. 5 ≤ ПДІ < 10 3. 0 ≤ ПДІ < 5 4. ПДІ < 0	0,075	0,75
10	Загальна оцінка	-	-	-	2,35
«Страхова Група «ТАС – страхування життя»					
11	Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)	6,4	1. 0 ≤ ПДЗ < 50 2. 50 ≤ ПДЗ < 75 3. 75 ≤ ПДЗ < 100 4. 100 ≤ ПДЗ	0,05	0,05
12	Показник ліквідності активів (ПЛА)	19,7	1. 60 ≤ ПЛА 2. 50 ≤ ПЛА < 60 3. 40 ≤ ПЛА < 50 4. ПЛА < 40	0,125	0,375
13	Показник ризику страхування (ПРС)	153,9	1. ПРС ≤ 300 2. 300 < ПРС ≤ 400 3. 400 < ПРС ≤ 500 4. 500 < ПРС	0,075	0,225
14	Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	864,0	1. 0 < ЗПП ≤ 20 2. 20 < ЗПП ≤ 50 3. 50 < ЗПП ≤ 90 4. 90 < ЗПП, ЗПП ≤ 0	0,225	0,9
15	Показник доходності (ПД)	18,8	1. 50 < ПД 2. 25 < ПД ≤ 50 3. 0 ≤ ПД ≤ 25 4. ПД < 0	0,075	0,225
16	Показник змін у капіталі (ПЗК)	188,5	1. 10 < ПЗК 2. 5 < ПЗК ≤ 10 3. 0 < ПЗК ≤ 5 4. ПЗК ≤ 0	0,075	0,075
17	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	73,9	1. 40 ≤ ПЗЧП 2. 33 ≤ ПЗЧП < 40 3. 10 ≤ ПЗЧП < 33 4. ПЗЧП < 10	0,075	0,075
18	Показник незалежності від перестраховування (ПНП)	99,6	1. 80 ≤ ПЗП 2. 65 ≤ ПЗП < 80 3. 50 ≤ ПЗП < 65 4. ПЗП < 50	0,225	0,225
19	Показник доходності інвестицій (ПДІ)	30,5	1. 10 ≤ ПДІ 2. 5 ≤ ПДІ < 10 3. 0 ≤ ПДІ < 5 4. ПДІ < 0	0,075	0,15
20	Загальна оцінка	-	-	-	2,35
ПАТ СК «Блакитний поліс»					
21	Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)	21,56	1. 0 ≤ ПДЗ < 50 2. 50 ≤ ПДЗ < 75 3. 75 ≤ ПДЗ < 100 4. 100 ≤ ПДЗ	0,05	0,05

продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6
22	Показник ліквідності активів (ПЛА)	35,56	1. 60 <= ПЛА 2. 50 <= ПЛА < 60 3. 40 <= ПЛА < 50 4. ПЛА < 40	0,125	0,5
23	Показник ризику страхування (ПРС)	23,85	1. ПРС <= 300 2. 300 < ПРС <= 400 3. 400 < ПРС <= 500 4. 500 < ПРС	0,075	0,075
24	Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	90,86	1. 0 < ЗПП <= 20 2. 20 < ЗПП <= 50 3. 50 < ЗПП <= 90 4. 90 < ЗПП, ЗПП <= 0	0,225	0,9
25	Показник доходності (ПД)	0,57	1. 50 < ПД 2. 25 < ПД <= 50 3. 0 <= ПД <= 25 4. ПД < 0	0,075	0,225
26	Показник змін у капіталі (ПЗК)	0,30	1. 10 < ПЗК 2. 5 < ПЗК <= 10 3. 0 < ПЗК <= 5 4. ПЗК <= 0	0,075	0,225
27	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	33	1. 40 <= ПЗЧП 2. 33 <= ПЗЧП < 40 3. 10 <= ПЗЧП < 33 4. ПЗЧП < 10	0,075	0,15
28	Показник незалежності від перестраховування (ПНП)	26,31	1. 80 <= ПЗП 2. 65 <= ПЗП < 80 3. 50 <= ПЗП < 65 4. ПЗП < 50	0,225	0,9
29	Показник доходності інвестицій (ПДІ)	114,35	1. 10 <= ПДІ 2. 5 <= ПДІ < 10 3. 0 <= ПДІ < 5 4. ПДІ < 0	0,075	0,075
30	Загальна оцінка	-	-	-	3,1

Джерело: складено автором на основі [15]

Окрім того, варто зазначити, що із трьох нами досліджуваних страхових компаній до щорічного рейтингу Forbes надійності страхових компаній увійшли 2 через високий рівень перестраховування – це страхова компанія ПрАТ СК «ТАС – страхування життя» з вітчизняним капіталом та СК «РЗУ Україна Страхування життя» з іноземним капіталом, що є свідченням про роботу із великими ризиками, що притаманно для корпоративного сегменту, але не для роздрібних страховиків.

До рейтингу не потрапила ПАТ СК «Блакитний поліс», який працює із великими ризиками, зокрема, газовому сегменті (рівень

перестраховування – %) та є роздрібною кептивною компанією.

Проведений аналіз страхового ринку України зі страхування життя свідчить про низький рівень соціальної захищеності населення країни, адже надходження премій зі страхування життя та кількість страховиків по цьому виду є надто малою у порівнянні зі страховиками non-Life типу аби забезпечити сталий розвиток.

Висновки

Проведені дослідження дають змогу зробити висновок про те, що рейтингова оцінка є корисним інструментом для визначення надійності та виявлення фінансових ризиків страховика. Встановлено, що рейтинг – це числовий або порядковий показник, що відображає важливість або значимість певного об'єкта, або явища. Рейтинг визначається через поняття надійності на основі доступних інформаційних характеристик, які в будь-який момент часу дозволяють робити прогнози про стан страхових компаній.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку більш комплексних, адаптованих до сучасних умов методик рейтингового оцінювання страховиків в Україні.

Можна зробити висновок про те, що у цілому рівень проникнення страхування в Україні знаходиться на низькому рівні. Проте, відповідно до Комплексної програми розвитку фінансового сектору України планується поступове підвищення даних показників за рахунок різних типів страхових компаній.

1. Александрова М. М., Полчанов А. Ю. Порядок здійснення рейтингової оцінки страховика. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2008. № 1. С. 227–233.
2. Андрианова Л. Н. Кредитный рейтинг: теоретические аспекты. *Банковские услуги*. 2010. № 1. С. 13–24.
3. Стійкість фінансових ринків України та механізми її забезпечення : монографія / О. І. Барановський, В. Г. Барановська, Є. О. Бублик та ін. ; за ред. д-ра екон. наук О. І. Барановського. НАН України; Інститут економіки та прогнозування. К. : 2010. 492 с.
4. Буздалин А. В. Как построить рейтинг стратегической надежности банков. *Банковское дело*. 2011. № 11. С. 2–9.
5. Батковський В. А. Рейтингова оцінка діяльності банків. *Фінанси України*. 2014. № 5. С. 145–151.
6. Войтович Л. М. Рейтингова оцінка страхових компаній в Україні: сутність та особливості. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 4. С. 801–805.
7. Білоус Н. М. Фактори фінансової стійкості страхових компаній зі страхування життя. *Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону : фінансова політика та інвестиції*. 2013. № 3. С. 15–24.
8. Готовчиков И. Ф. Новые технологии взвешивания рейтингов. *Банковские услуги*. 2015. № 11. С. 2–11.
9. Про страхування : Закон України від 01.04.2015, підстава 246-19 85/96-ВР (з внесеними змінами). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (дата звернення:

15.01.2019). **10.** Козьменко О. В. Рейтингування страхових компаній і розрахунок страхових тарифів на базі використання економіко-математичних методів : монографія. Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. 95 с. **11.** Курельчук М. В. Напрямки покращення рейтингових оцінок у страхуванні. *Молодий вчений*. 2015. № 12 (27). С. 59–63. **12.** Банківський нагляд : навч. посіб. / В. І. Міщенко, А. П. Яценюк, В. В. Коваленко, О. Г. Коренєва. К. : Знання, 2014. 406 с. **13.** Методичні рекомендації щодо застосування міжнародних стандартів фінансової звітності для страхових компаній в Україні. URL: http://nfp.gov.ua/files/MSFZ/metod_msfz_l.pdf. (дата звернення: 15.01.2019). **14.** Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://nfp.gov.ua> (дата звернення: 15.01.2019). **15.** Підсумки діяльності страхових компаній за 2017 рік. URL: <http://forinsurer.com/files/file00552.pdf> (дата звернення: 15.01.2019). **16.** Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків – тести раннього попередження : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.03.2015 р. № 3755. *Документи*. 2015. № 13. **17.** Романенко Є. Дискантне (публічне) рейтингування суб'єктів страхового бізнесу. *Персонал*. 2007. № 3. С. 24–27. **18.** Рубцов Б. Б. Зарубежные фондовые рынки: инструменты, структура, механизм функционирования. М. : ИНФРА-М, 2009. 410 с. **19.** Ткаченко Н. В. Удосконалення методики рейтингової оцінки стану фінансової стійкості страховиків. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2010. № 2. С. 48–60. **20.** Rating: Oxford living dictionaries. URL: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/rating> (дата звернення: 15.02.2019). **21.** Шіріян Л. Рейтингова система і рейтинг оцінка фінансової стійкості страхових компаній України. *Світ фінансів*. 2011. Вип. № 2 (11). С. 152–163.

REFERENCES:

1. Aleksandrova M. M., Polchanov A. Yu. Poriadok zdiisnennia reitynhovoї otsinky strakhovyka. *Visnyk ZhDTU. Ekonomichni nauky*. 2008. № 1. S. 227–233. **2.** Andrianova L. N. Kreditnyi reitinh: teoreticheskie aspekty. *Bankovskie usluhi*. 2010. № 1. С. 13–24. **3.** Stiikist finansovykh rynkiv Ukrainy ta mekhanizmy yii zabezpechennia : monohrafiia / O. I. Baranovskyi, V. H. Baranovska, Ye. O. Bublyk ta in. ; za red. d-ra ekon. nauk O. I. Baranovskoho. NAN Ukrainy; Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia. K. : 2010. 492 s. **4.** Buzdalin A. V. Kak postroit reitinh stratehicheskoi nadezhnosti bankov. *Bankovskoe delo*. 2011. № 11. С. 2–9. **5.** Batkovskiy V. A. Reitynhova otsinka diialnosti bankiv. *Finansy Ukrainy*. 2014. № 5. С. 145–151. **6.** Voitovych L. M. Reitynhova otsinka strakhovykh kompanii v Ukraini: sutnist ta osoblyvosti. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. 2015. № 4. S. 801–805. **7.** Bilous N. M. Faktory finansovoї stiikosti strakhovykh kompanii zi strakhuvannia zhyttia. *Problemy ratsionalnoho vykorystannia sotsialno-ekonomichnoho ta pryrodno-resursnoho potentsialu rehionu : finansova polityka ta investytsii*. 2013. № 3. S. 15–24. **8.** Hotovchikov I. F.

Novye tekhnologii vzveshivaniia reitinhov. *Bankovskie usluhi*. 2015. № 11. С. 2–11. **9.** Pro strakhuvannia : Zakon Ukrainy vid 01.04.2015, pidstava 246-19 85/96-VR (z vnesenymy zminamy). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-VR> (data zvernennia: 15.01.2019). **10.** Kozmenko O. V. Reitynhuvannia strakhovykh kompanii i roz-rakhunok strakhovykh taryfiv na bazi vykorystannia ekonomiko-matematychnykh metodiv : monohrafiia. Sumy : DVNZ "UABS NBU", 2008. 95 s. **11.** Kurelchuk M. V. Napriamky pokrashchennia reitynhovykh otsinok u strakhuvanni. *Molodyi vchenyi*. 2015. № 12 (27). S. 59–63. **12.** Bankivskiy nahliad : navch. posib. / V. I. Mishchenko, A. P. Yatseniuk, V. V. Kovalenko, O. H. Korenieva. K. : Znannia, 2014. 406 c. **13.** Metodychni rekomendatsii shchodo zastosuvannia mizhnarodnykh standartiv finansovoi zvitnosti dlia strakhovykh kompanii v Ukraini. URL: http://nfp.gov.ua/files/MSFZ/metod_msfz_l.pdf. (data zvernennia: 15.01.2019). **14.** Natsionalna komisiia, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh. URL: <https://nfp.gov.ua> (data zvernennia: 15.01.2019). **15.** Pidsumky diialnosti strakhovykh kompanii za 2017 rik. URL: <http://forinsurer.com/files/file00552.pdf> (data zvernennia: 15.01.2019). **16.** Pro zatverdzhennia Rekomendatsii shchodo analizu diialnosti strakhovykh – testy rannoho poperedzhennia : Rozporiadzhennia Derzhavnoi komisii z rehuliuвання rynkiv finansovykh posluh Ukrainy vid 17.03.2015 r. № 3755. *Dokumenty*. 2015. № 13. **17.** Romanenko Ye. Dyskantne (publichne) reitynhuvannia subiektiv strakhovoho biznesu. *Personal*. 2007. № 3. S. 24–27. **18.** Rubtsov B. B. Zarubezhnye fondovye rynky: instrumenty, struktura, mekhanizm funktsi-onirovaniia. M. : INFRA-M, 2009. 410 s. **19.** Tkachenko N. V. Udoskonalennia metodyky reitynhovoi otsinky stanu finansovoi stiikosti strakhovykh. *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*. 2010. № 2. S. 48–60. **20.** Rating: Oxford living dictionaries. URL: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/rating> (data zvernennia: 15.02.2019). **21.** Shirinian L. Reitynhova systema i reitynh otsinka finansovoi stiikosti strakhovykh kompanii Ukrainy. *Svit finansiv*. 2011. Vyp. № 2 (11). S. 152–163.

Рецензент: д.е.н., проф. Савіна Н. Б. (НУВГП)

Bilous N. M., Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor,
Peleshanko A. V., Senior Student (National University of Water and
Environmental Engineering, Rivne)

RATING EVALUATION OF THE ACTIVITY OF THE INSURANCE COMPANIES IN UKRAINE ON LIFE INSURANCE

The article examines the essence of the process of rating assessment of life insurance companies as an instrument for identifying their financial reliability and stability in the insurance market. The approaches to the interpretation of "rating", "rating evaluation" and "valuation" are

described and summarized. The signs of the objective rating estimation of the estimation object are highlighted. Rating assessments are very complex and ambiguous. In addition, there are various approaches of the assessment of the performance of insurance companies. Investigated the regulatory framework for the implementation of rating assessment of insurers based on which is concludes that today Ukraine has a system of regulations that reinforce the status and ranking order. The methodology for assessing the activity of the insurance company, approved by the Resolution of the State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine No. 3755 "On Approval of Recommendations for the Analysis of Insurers Activities," is provided. According to this methodology and to the data of 2017 were calculated indicators of early warning tests for selected insurance companies of life insurance of various corporate models: CHAO "Insurance company" PZU Ukraine life insurance – foreign capital, CHAO IC" Blue Polis "a captive insurance company and CHAO "Insurance group TAS – life insurance" – domestic capital and developed rating on these data. The integral rating evaluation of each company is determined by comparing of the calculated value with the scale of standard indicators in accordance to the methodology. It was concluded that the rating evaluates the relative financial security of insurers who have entered into an agreement with the insurer and is a convenient tool for differentiating the credit quality of insurance companies, also allows us to state that the domestic insurance market has demonstrated rather high rates of development, does not rank in the leading positions of the world insurance market and almost do not affect the results of its functioning.

Keywords: life insurance, rating, rating, rating rating, insurer, reliability, tests of early warning.

Белоус Н. М., к.э.н., доцент, Пелешанко А. В., студентка
(Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно)

РЕЙТИНГОВАЯ ОЦЕНКА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ В УКРАИНЕ ПО СТРАХОВАНИЮ ЖИЗНИ

В статье исследована сущность процесса рейтинговой оценки страховых компаний по страхованию жизни, как инструмента выявления их финансовой надежности и устойчивости на страховом рынке. Охарактеризованы и обобщены подходы к определению поня-

тия «рейтинг», «рейтинговая оценка» и «рейтингование». Выделены признаки объективной рейтинговой оценки объекта оценки. Рейтинговые оценки весьма сложные и неоднозначные. Кроме того, возможны различные подходы к оценке деятельности страховых компаний. С точки зрения это, возникает вопрос который для нас является наиболее пригодным. Исследована нормативно-правовая база по осуществлению рейтинговой оценки страховщиков на основе чего сделан вывод, что на сегодняшний день в Украине существует система нормативно-правовых актов, закрепляющих статус и порядок рейтингования. Приведена методика оценки деятельности страховой компании, утвержденной Распоряжением Государственной комиссии по регулированию рынков финансовых услуг Украины №3755 «Об утверждении Рекомендаций по анализу деятельности страховщиков».

Согласно этой методике по данным 2017 рассчитаны показатели тестов раннего предупреждения для выбранных страховых компаний по страхованию жизни различных корпоративных моделей: «Страховая компания» PZU Украина страхование жизни» – иностранный капитал, СК «Голубой Полис» – кептивная страховая компания и «Страховая Группа «ТАСС – страхование жизни» – отечественный капитал и разработали рейтингование по этим данным. Интегральная рейтинговая оценка каждой компании определена путем сравнения рассчитанного значения со шкалой нормативных показателей по методике. Сделан вывод, что рейтинг оценивает относительную финансовую безопасность страхователей, заключивших договор со страховщиком, и является удобным инструментом для дифференциации кредитного качества страховых компаний, а также позволяют констатировать, что отечественный страховой рынок, демонстрируя достаточно высокие темпы развития, не занимает ведущих позиций в рейтинге мирового страхового рынка и почти не влияют на результаты его функционирования. *Ключевые слова:* страхование жизни, рейтинг, рейтингование, рейтинговая оценка, страховщик, надежность, тесты раннего предупреждения.
